

1. За користування чужими грошовими коштами боржник зобов'язаний сплачувати проценти, якщо інше не встановлено договором між фізичними особами.
2. Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства.

Коментована стаття встановлює дуже важливе правило виконання зобов'язань, пов'язаних із користуванням чужими грошовими коштами, а саме оплатний характер таких зобов'язань. За користування чужими грошовими коштами боржник зобов'язаний сплачувати проценти. Це положення абсолютно відрізняється від норми ст. 179 ЦК УРСР 1963 р., якою було прямо заборонено стягувати проценти за грошовими зобов'язаннями, за винятком операцій кредитних установ, зобов'язань у зовнішній торгівлі та інших випадках, прямо визначених у законі. На сьогодні сплата процентів за користування чужими грошовими коштами не тільки не є незаконною, але є прямим обов'язком боржника на підставі положень коментованої статті. Подібне, хоча і більш розпливчате правило міститься і у ч. 3 ст. 198 Господарського кодексу України. "Користування чужими грошовими коштами" для цілей даної статті, на наш погляд, слід розуміти широко. Тобто це не тільки зобов'язання, основним предметом яких є надання грошових коштів у тимчасове використання (позика, кредит, банківський вклад тощо), але і випадки прострочення сплати грошей за будь-якими оплатними зобов'язаннями. Виключення із даного правила, тобто звільнення боржника від сплати процентів за користування чужими грошовими коштами, може бути встановлено тільки договором між фізичними особами. Буквальне тлумачення даного положення коментованої статті дозволяє зробити висновок, що юридичні особи не можуть бути звільнені від цього обов'язку. Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами може бути визначений: А) Договором. Так проценти є істотною умовою кредитного договору (ст. 1054) та обов'язково узгоджуються сторонами у самому договорі. Б) Законом, зокрема Цивільним кодексом. Так, наприклад, відповідно до ст. 1048 ЦК позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, розмір яких встановлюється договором. Якщо договором не встановлений розмір процентів, їх розмір визначається на рівні облікової ставки Національного банку України. Облікова ставка Національного банку України визначається як виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу по них і утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші (ст. 1 Закону України "Про Національний банк України"). Стаття 625 ЦК надає можливість кредиторі боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, стягувати з нього три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом, тощо. В) Іншими актами цивільного законодавства.